

Вісник Дніпропетровського університету. Історія та археологія
Visnik Dnipropetrovs'kogo universitetu. Seriâ: Îstoriâ ta arheologiâ
Vestnik Dnepropetrovskogo universiteta. Seriâ: Istoriâ i arheologiâ
Dnipropetrovsk University bulletin. History & archaeology series

Visn. Dnipropetr. univ., Ser.: Îstor. arheol. 2017. 25(1), 4–15

doi: 10.15421/261701

ISSN 2412-5334 (Print)
ISSN 2414-9578 (Online)

www.via.dp.ua

ПОРТРЕТИ ІСТОРИКІВ Portraits of historians

УДК 016:929 Світленко

О. Б. Шляхов

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Життя на службі Кліо. Передювілейні нотатки

Розглянуто основні віхи біографії, життєвий та творчий шлях відомого українського вченого-історика, багатолітнього декана історичного факультету ДНУ ім. Олеся Гончара, професора С. І. Світленка, визначено його внесок у розвиток історичної освіти та науки.

Ключові слова: Сергій Іванович Світленко, ДНУ імені Олеся Гончара, освіта, наука.

Шляхов О. Б. Жизнь на службе Клио. Предюбилейные заметки.

Рассмотрены основные вехи биографии, жизненный и творческий путь известного украинского ученого-историка, многолетнего декана исторического факультета ДНУ им. Олеся Гончара, профессора С. И. Светленко, показан его вклад в развитие исторического образования и науки.

Ключевые слова: Сергей Иванович Светленко, ДНУ имени Олеся Гончара, образование, наука.

Shliakhov O. B. A Life in Clio's service. Pre-anniversary notes.

The article deals with the main milestones of the Professor S.I. Svitlenko's biography, the life and creative path as the famous Ukrainian historian, a dean of the Historical Faculty of the Oles Honchar Dnipro National University. The author defined his contribution to the development of historical education and science.

Key words: Serhii I. Svitlenko, Oles Honchar Dnipro National University, education, science.

7 липня 2017 р. професору Сергію Івановичу Світленку виповнюється 60 років. Шістдесятирічний ювілей – це важлива віха на життєвому і творчому шляху будь-якої людини, який дає можливість, образно кажучи, озирнутися назад, згадати пройдене і оцінити досягнуте. Тож підготовлені нами нотатки і є спробою представити основні віхи біографії знаного вченого та охарактеризувати його внесок у розвиток історичної освіти і науки в Україні. Втім представлений матеріал це не лише данина традиції. Адже в постаті багатолітнього декана історичного факультету ДНУ імені Олеся Гончара нас приваб-

лює високий професіоналізм, ерудиція та компетентність, вимогливість та порядність, дидактична та дослідницька культура. Слід відзначити і самовіддану працю проф. С. І. Світленка на користь університету та всього українського суспільства, його невтомну енергію у вирішенні поставлених перед колективом факультету завдань. Зрештою йдеться про якості, які, без сумніву, заслуговують на повагу та які варто наслідувати.

Отже, Сергій Іванович Світленко народився 7 липня 1957 р. у м. Дніпропетровськ (нині – м. Дніпро), в родині службовців. Батько майбутнього вченого-історика – Іван Якович Світленко

(1927–2015) також народився 7 липня в с. Олексіївка Костянтинівського району Донецької області, в селянській родині. Мати – Марта Степанівна Світленко (в дівоцтві Хаджинська) народилась 7 березня 1928 р. у м. Часів Яр Донецької області в сім'ї городян.

Дід по батьківській лінії – Яків Романович (1902–1982) працював на власній землі, згодом у колгоспі та на місцевих заводах з вироблення цегли, мав початкову освіту. Бабуся по батьківській лінії – Тетяна Полікарпівна (в дівоцтві Шутенко) (1900–1980) – походила з багатодітної незаможної селянської родини. Ця жінка була великою трудівницею, виховувала п'ятьох дітей (Іван був старшим), хоча грамоти і не знала. Як згадує Сергій Іванович, в її родині завжди спілкувалися рідною українською мовою.

У 1934 р. батько Сергія Івановича Іван Світленко почав навчатися в україномовній десятилітній школі. До червня 1941 р. він встиг закінчити сім класів. Подальше навчання перервала війна. Тож вже у 1944 р. Іван Світленко поступив на курси конструкторів при Новокраматорському заводі ім. Сталіна. Однак у лютому 1945 р. був призваний до лав Радянської армії. День Перемоги над нацизмом зустрів у Харкові, де був курсантом-радіотелеграфістом окремого запасного батальйону зв'язку. Потім служив у Групі радянських військ у Німеччині. У 1951 р. старший сержант І. Я. Світленко демобілізувався і повернувся у рідне село, де в 1955 р. уклав шлюб з Мартою Хаджинською, яка проживала в Кіндратовці зі своєю мамою – Юлією Вікторівною.

Сергій Іванович згадує, що його бабуся – Юлія Вікторівна Хаджинська народилася 6 листопада 1894 р. в м. Орел (Росія). До революції вона здобула початкову освіту в церковно-парафіяльній школі, потім працювала в наймах. Доля закинула її в містечко Часів Яр на Донеччині. Згодом вона навчалася на курсах підготовки бібліотечних працівників і впродовж 1930-х рр. працювала в Центральній бібліотеці заводу ім. Орджонікідзе. У довоєнні роки у Юлії Вікторівни підросла донька Марта, яка з 1935 р. вчилася у Часів Ярській школі. У 1945 р. Марта Хаджинська вступила до Кераміко-механічного технікуму м. Артемівськ, закінчивши який в 1949 р., почала працювати на заводі «Красная Звезда» на залізничній станції Кіндратівка Костянтинівського району.

В середині 1950-х рр. батьки Сергія Івановича перебралися до Дніпропетровська. І. Я. Світленко працював майстром механічно-збирального цеху заводу Гірничо-шахтного обладнання. В 1963–1965 рр. був начальником цеху «Заводу автозапчастин». З 1965 р. до 1987 р.

І. Я. Світленко перебував на посадах інженерно-технічних працівників, став старшим інженером технічного відділу, займався винахідництвом і раціоналізаторством. Мав почесне звання «*Заслуженный ветеран труда ДЗА*» (1984), був нагороджений медаллю «*Ветеран труда*» за багаторічну добросовісну працю (1986) та почесним знаком «*Ветеран автомобильной промышленности*» – за багаторічну трудову і громадську діяльність в автомобільній промисловості і великий внесок у розвиток радянського автомобілебудування (1987). Помер він 11 січня 2015 р. у м. Дніпропетровськ.

Мати Сергія Івановича – М. С. Світленко у 1960-х рр. працювала у Дніпропетровському обласному виробничому об'єднанні «Дніпробудматеріали», де пройшла шлях від рядового співробітника до старшого інженера технічного відділу. За понад 20 років роботи в цій установі вона повною мірою показала свої високі організаторські якості, ініціативність, сумлінне ставлення до службових обов'язків, користувалася повагою в колективі, нагороджена медалями «*За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина*» (1970) та «*Ветеран труда*» (1983), знаком «*Победитель социалистического соревнования 1974 года*» і двічі званням «*Ударник коммунистического труда*» (1976, 1979). Дотепер перебуває на заслуженому відпочинку.

Значимо, що молоде подружжя Світленків спочатку мешкало у невеличкій заводській однокімнатній квартирі. Незабаром у них народився син Сергій. Батьки стали думати про поліпшення житлових умов, узяли кредит і розпочали будівництво будинку в приватному секторі Амур-Нижньодніпровського району Дніпропетровська, яке завершили на початку 1960-х рр. Слід зазначити, що у родині Світленків завжди велика увага приділялась вихованню сина Сергія. Насамперед, це було виховання прикладом. Свою роль відігравала й сімейна обстановка щирих почуттів, взаємоповаги і відповідальності. Вихідними батьки часто організували прогулянки містом: у парки та в кіно й театри. Бабуся Юля також постійно залучала онука до художнього читання творів Олександра Пушкіна, Івана Крилова, Миколи Гоголя, Миколи Некрасова, Тараса Шевченка та інших класиків; водила його до бібліотек та на береги Дніпра, привчила до квітництва, навчила грі у футбол, шахи. До останніх днів життя (померла 27 червня 1982 р.) вона любила читати книжки і, безперечно, передала своє захоплення читанням онукові.

У другій половині 1960-х рр., за часів керівництва партійною організацією республіки

П. Ю. Шелеста, посилилася увага до популяризації української класики. Тож ще навчаючись у початковій школі, Сергій з великим інтересом переглядав по телебаченню шедеври української театральної класики, зокрема такі, як «Запорожець за Дунаєм», «Наталка-Полтавка», «Шельменко-денщик». Свою роль у формуванні української мовної культури відігравали і вчителі української мови в російськомовних школах № 18 та 26, де Сергій Світленко здобував середню освіту. Особливе враження на хлопця справила вчителька української мови та літератури СШ № 26 Поліна Василівна Хоруженко, яка вміла зацікавити учнів своїм предметом. Саме на її уроках Сергій повною мірою відкрив для себе цвіт рідної української літератури.

Під час навчання Сергія в середній школі на нього, звичайно, справляли велике враження й вчителі історики. З особливою теплотою Сергій Іванович згадує свою вчительку Олену Василівну Светлову, яка викладала історію СРСР та всесвітню історію у 7–10 класах, мала добру підготовку вищої школи, бо закінчила історичний факультет Московського державного університету імені М. В. Ломоносова. Цілком вірогідно, це позначилося на майбутньому життєвому виборі С. І. Світленка стати фахівцем-істориком.

Отже, по закінченні середньої школи в 1974 р., Сергій успішно здав вступні іспити і став студентом історичного факультету Дніпропетровського державного університету. Відзначимо, що вже з першого курсу студент Світленко повністю поринув у навчання. Його інтерес розвивали викладачі, які всіляко формували творчий підхід до навчання. Серед них були М. П. Бартун, А. Г. Бolečух, Н. І. Заверталюк, Т. О. Іваненко, В. М. Калашніков, І. Ф. Ковальова, І. О. Кривий, Т. Д. Липовська, В. І. Михайлова, Т. Г. Медоварова, Т. Я. Токар. На наступних курсах вагому роль у формуванні професійних якостей майбутнього вченого відіграли лекції В. Я. Борщевського, В. В. Іваненка, Ю. А. Карцева, М. П. Ковальського, М. Д. Мартинова, Ю. А. Мицика, І. А. Мороза, Д. П. Пойди, Р. С. Попової, Ф. С. Репринцева, Л. В. Скрипникової та В. І. Шевцова.

Не менш важливим було й те, що в тодішньому студентському середовищі була здорова морально-психологічна атмосфера, спостерігалася чітка націленість на навчання. Серед однокурсників Сергія Світленка в цьому плані особливо виділялися студенти Валентина Бодягіна, Вікторія Вечірко, Сергій Драбан, Лариса Ільченко, Лариса Коваль (Семенюченко), Олександр Нікілев, Сергій Поляков, Володимир Пчолкін,

Вадим Рижков, Наталія Степаненко, Євген Солоп, Микола Стрюк, Володимир Чорний, Федір Шепель та Ігор Пікус.

Велике значення для розвитку вмінь і навичок майбутнього науковця і педагога мала розробка ним певної теми в процесі написання курсових і конкурсних робіт. Зокрема, тему «Діяльність підпільних друкарень катеринославських соціал-демократів наприкінці XIX – початку XX ст.» ще на початку I семестру надала йому старший викладач Віра Іванівна Михайлова. Опановуючи її, Сергій спочатку працював в бібліотеках та Будинку-музеї І. В. Бабушкіна, а після літньої сесії та археологічної навчальної практики поїхав на кілька днів до Москви. Там він зробив першу спробу пошуків архівних джерел у Центральному державному архіві Жовтневої революції СРСР. На кожному з наступних курсів здібний студент готував не тільки курсову роботу, а й конкурсну, розширював сферу архівних пошуків з теми, опрацьовуючи матеріали Державного архіву Дніпропетровської області, а після 3-го курсу на архівно-музейній практиці й в Центральному державному історичному архіві УРСР у Києві.

У квітні 1978 р. Сергій Світленко разом із однокурсником Сергієм Поляковим здійснив поїзду в Одеський державний університет ім. І. І. Мечникова на XXXIV звітну студентську наукову конференцію, де виступив із доповіддю «*Подпольные социал-демократические типографии на Екатеринославщине (1898–1903 гг.)*». За участь в цій конференції та «за змістовне наукове повідомлення» Сергій Світленко привіз із Одеси відразу дві грамоти. Своєю чергою конкурсна робота «Підпільні друкарні катеринославських більшовиків у 1905 році», написана на п'ятому курсі під науковим керівництвом В. І. Михайлової, здобула диплом Переможця республіканського конкурсу студентських наукових робіт 1978/79 навчального року.

Додамо, що п'ять студентських років у житті С. Світленка були наповнені не лише навчанням та науковими студіями, а й громадськими справами. Так, Сергій Світленко обирався до складу комсомольського бюро факультету, працював у «Комсомольському прожекторі» ДДУ, а також обирався головою Студентського наукового товариства історичного факультету. Зрештою 24 квітня 1979 р. Сергій Світленко на відмінно захистив дипломну роботу «*Подпольные типографии Екатеринославского комитета РСДРП (1898–1907 гг.)*» (науковий керівник – доц. В. І. Михайлова) і опісля тримісячних офіцерських зборів отримав диплом з відзнакою

та присвоєною кваліфікацією історика, викладача історії та суспільствознавства.

В 1979 р. С. Світленко отримав перше робоче місце – вчителя історії у СШ № 58 в Дніпропетровську. Крім навчальних занять, на С. І. Світленка відразу ж поклали обов'язки пропагандиста, заступника голови профбюро школи, секретаря комсомольської організації учителів, класного керівника в одному зі старших класів. До того ж щоліта у 1980–1982 рр. вчителю Світленку доручалася робота у шкільних таборах праці й відпочинку, куди він виїжджав зі своїми вихованцями на сільгоспроботи.

Свідченням творчого ставлення С. І. Світленка до своїх службових обов'язків учителя історії була його активна і результативна участь у конкурсі на звання «Кращий по професії». У 1981 р. Кіровський райвідділ народної освіти і Кіровський райком ЛКСМУ нагородив С. І. Світленка за перемогу у відповідному районному огляді-конкурсі, а в 1981 та 1982 рр. молодий вчитель історії двічі здобував диплом переможця вже на міському рівні. Зазначимо також, що в 1981 р. Дніпропетровський міськом ЛКСМУ нагородив комсомольську організацію СШ № 58 на чолі з секретарем учительської комсомольської організації С. І. Світленком за активну участь у міському огляді учительських комсомольських організацій «Творча праця, знання, комуністична переконаність – підростаючому поколінню». А в лютому 1981 р. С. І. Світленка було обрано головою міської ради молодих учителів.

Утім, С. Світленко все ж прагнув повернутися на рідний факультет. Навесні 1982 р., коли в корпусі № 1 ДДУ відбувалось чергове методичне зібрання вчителів з історії, завідувач кафедри історії СРСР та УРСР, професор Д. П. Пойда, розпитавши вихованця кафедри щодо його справ у школі, запропонував прикріпитися до кафедри для складання кандидатських іспитів в якості здобувача, щоб вже восени вступити до денної аспірантури. Тож молодий вчитель вирішив продовжити навчання в Альма-матер. У червні 1982 р. він склав кандидатський іспит з марксистсько-ленінської філософії, а восени – з історії КПРС, іноземної мови та спеціальності – історії СРСР, у підсумку ставши аспірантом при кафедрі історії СРСР та УРСР. Його науковим керівником було призначено завідувача кафедри Д. П. Пойду. До речі, як згадує Сергій Іванович, йому зі студентських років була симпатична особистість Дмитра Павловича – людини надзвичайно скромної, доброзичливої, з величезним життєвим досвідом, справжнього професора-інтелігента, котрий вийшов із народних глибин.

У 1982–1985 рр. С. І. Світленко навчався в аспірантурі: відвідував лекції, складав екзамени і заліки, але головним змістом навчання була підготовка кандидатської дисертації. Зазначимо, що після консультацій в Інституті історії в Києві із завідувачем відділу історії капіталізму доктором історичних наук, професором Віталієм Григоровичем Сарбєєм, тема дисертації була затверджена в такій редакції: «Діяльність друкарень загальноросійського революційного підпілля на Україні в буржуазно-демократичний період визвольного руху (1861–1895 рр.)».

Необхідно підкреслити, що аспірантські роки С. І. Світленка були наповнені численними подорожами до центральних бібліотек та архівних установ. При цьому основна евристична робота тривала в таких бібліотеках, як Центральна наукова бібліотека АН УРСР, Державна бібліотека СРСР ім. В. І. Леніна, Державна публічна бібліотека ім. М. Є. Салтикова-Щедріна, а також у Центральному державному історичному архіві УРСР в Києві, Центральному державному архіві Жовтневої революції, у Центральному державному військово-історичному архіві у Москві, Центральному державному історичному архіві СРСР у Ленінграді, Державному архіві Київської області та у Державному архіві Одеської області. Зрештою кандидатська дисертація була написана аспірантом С. І. Світленком достроково.

Наприкінці навчання в аспірантурі постало питання із працевлаштуванням. Вирішити його допомогла та обставина, що доцент Т. А. Чуднова якраз пішла у декретну відпустку. Так, 16 листопада 1985 р. на кафедрі СРСР та УРСР з'явився молодий асистент С. І. Світленко. Спочатку йому було доручено читати лекції та вести семінари на підготовчому відділенні, бути у групі слухачів-істориків куратором.

У 1986 р. дисертацію С. І. Світленка було прийнято до захисту. Кандидатське дослідження випускника аспірантури було написано на широкому першоджерельному матеріалі. Як видно з автореферату дисертації, у процесі написання роботи С. І. Світленко використав 28 фондів із 7 державних архівів (Світленко, 1986). Це стало добрим підґрунтям дослідження молодого вченого. У відгуку наукового керівника професор Д. П. Пойда писав про свого вихованця: «Працюючи над своїм дисертаційним дослідженням, Світленко С. І. показав виняткову працелюбність і вміння глибоко аналізувати, узагальнювати джерела, робити самостійні науково-обґрунтовані висновки».

5 вересня 1986 р. С. І. Світленко успішно захистив кандидатську дисертацію у спеціалізова-

ній вченій раді з історії Дніпропетровського державного університету. Офіційним опонентами на захисті виступали вчені із Києва: доктор історичних наук, професор Віталій Григорович Сарбей і кандидат історичних наук, доцент Станіслав Олексійович Сосновчик. Відгук провідної установи (Одеський державний університет імені І. І. Мечникова) був підписаний доктором історичних наук, професором Заїрою Валентинівною Першиною. Позитивні відгуки про роботу С. І. Світленка та впевнений захист стали підставою для членів спеціалізованої вченої ради одногосно підтримати дану дисертацію та її автора. Цілком закономірно, що незабаром у 1987 р. цей захист здобув підтвердження у рішенні ВАК СРСР.

Здібного, творчо працюючого асистента відразу помітили на історичному факультеті. І коли навесні 1987 р. новим деканом було обрано доцента Анатолія Григоровича Болебруха, який прийняв естафету керівництва у професора Анатолія Михайловича Черненка, постало питання підбору нової команди заступників декана. В результаті молодий декан запропонував С. І. Світленку роботу своїм заступником з навчальної роботи. Тож з 1 червня 1987 р. С. І. Світленко перейшов на посаду викладача кафедри СРСР та УРСР і водночас виконував роботу заступника декана на основі сумісництва.

Як наголошує у своїх спогадах Сергій Іванович, роботи в деканаті було багато, адже курс на «перебудову», який розгорнувся тоді в країні, охопив усі сфери життя суспільства, в тому числі й вищу школу. Як заступник декана, С. І. Світленко був у центрі організації навчального процесу, керував Радою старост. До того ж він обирався на факультеті головою комісії по боротьбі з правопорушеннями, головою товариського суду історичного факультету, призначався начальником штабу Цивільної оборони історичного факультету. Крім того, молодий викладач проводив активну роботу як член обласного відділення товариства «Знання». Тільки за 1985–1988 рр. ним було прочитано до 60 лекцій на суспільно-політичну тематику серед студентів та трудящих м. Дніпропетровська та Дніпропетровської області.

Цей період співпав і з суттєвими змінами в особистому житті С. І. Світленка. 14 березня 1987 р. він одружився, а через рік, 15 березня 1988 р., у них з дружиною Тетяною Анатоліївною (в дівоцтві Муркович) народилася донька Ганна.

З 1 листопада 1988 р. викладач С. І. Світленко припинив свою роботу в деканаті й зосередився на кафедральній діяльності. Адже новий

завідувач кафедри історії СРСР та УРСР доцент Валентин Васильович Іваненко тоді виконував роботу секретаря парткому університету, до того ж завершував підготовку докторської дисертації, а тому треба було посилити керівне ядро підрозділу. Так, спочатку викладач, а з березня 1989 р. вже на посаді доцента С. І. Світленко став заступником завідувача кафедри історії СРСР та УРСР з навчально-методичної роботи. У березні 1990 р. він здобув учене звання доцента.

Необхідно зазначити, що на тодішній кафедрі історії СРСР та УРСР (з 1990 р. – історії СРСР, а з 1992 р. – російської історії) склався дружний колектив науково-педагогічних працівників, який представляв собою найближче професійне оточення С. І. Світленка. Це доктори історичних наук, професори – Валентин Васильович Іваненко (з 1986 р. – завідувач кафедри), Дмитро Павлович Пойда, кандидати історичних наук, доценти – Микола Якович Білан, Людмила Антонівна Гаркуша, Володимир Іванович Костенко, Тамара Дмитрівна Липовська, Віра Іванівна Михайлова, В'ячеслав Дмитрович Мирончук, Раїса Сергіївна Попова, Тетяна Артемівна Чуднова, старший викладач Людмила Олександрівна Кравченко, а також старший лаборант Людмила Миколаївна Мар'їна.

У 1989/90 та 1990/91 навч. рр. С. І. Світленко викладав лекційний курс з історії Росії другої половини XIX – початку XX ст. на II курсі вечірнього відділення, а в 1991/1992 та 1992/1993 навч. роках – лекційний курс з історії Росії першої половини XIX ст. на II курсі денного і вечірнього відділень, проводив семінарські та практичні заняття. Після смерті професора Д. П. Пойди, яка трапилася 25 листопада 1992 р., доцент С. І. Світленко почав опрацьовувати курс історії Росії другої половини XIX – початку XX ст. У цей же період він розробив і прочитав ряд спецкурсів, у тому числі «Револуційне народництво в Україні», «Револуційна традиція в Росії», «Народництво в Україні та Росії в XIX ст.» та ін. Принагідно зазначимо, що починаючи з 1991 р., доцент С. І. Світленко викладав лекційні курси і проводив семінарські заняття виключно українською мовою.

Набутий досвід професійної роботи на історичному факультеті С. І. Світленко повною мірою використав у процесі підготовки цілої низки навчально-методичних видань. Так, у 1990 р. побачив світ його перший навчальний посібник «*Револуційно-народницьке движение 70-х годов XIX века на Украине в воспоминаниях современников*». У 1992 р. в Києві надруковано курс лекцій «Історія народів Росії. Середина

XVIII – 1917 р.» у якому перу дніпропетровського доцента належав розділ «Російська культура і культура народів Росії у другій половині XIX – на початку XX ст.». У 1993 р. знов у Києві опубліковано конспекти лекцій з історії України від Запорозької Січі до кінця XIX ст., де С. І. Світленком написано розділ «Україна в другій половині XIX ст.».

Молодий доцент проводив також активну наукову роботу зі студентами, організувавши проблемну групу «Актуальні проблеми російської історії XIX – початку XX ст.», розпочав наукове керівництво конкурсними роботами студентів. Крім того, неодноразово виконував доручення керівництва факультету й університету у справі набору абітурієнтів на історичний факультет. У 1989 та в 1991–1993 рр. він був головою предметної комісії історичного факультету, зробивши нову, тестову систему вступних екзаменів з історії, яка й була успішно впроваджена.

У той же час С. І. Світленко не припиняв і своїх подальших наукових студій. Так, у бесідах із доктором історичних наук, професором Миколою Павловичем Ковальським виник задум розпочати збір матеріалу для майбутньої дисертації з історії народництва, причому за спеціальністю 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. С. І. Світленко пересвідчився у продуктивності цієї ідеї під час свого першого стажування восени 1989 р. у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка у Києві та взимку 1989–1990 рр. у Московському державному університеті ім. М. В. Ломоносова. У цьому контексті особливо плідним було спілкування з київським професором В. Г. Сарбеєм і московським професором М. Г. Седовим.

Зрештою ці, як і наступні стажування у провідних ВНЗ країни, виявились дуже важливим не лише з погляду на спілкування зі знайомими науковцями, а й для активних евристичних пошуків у центральних архівах та бібліотеках Києва, Москви та Санкт-Петербурга, стали підґрунтям активної публікаторської діяльності. А вже тільки з 1988 р. до 1993 р. С. І. Світленко надрукував 33 наукові та навчально-методичні розвідки. А на осінь 1994 р. науковий доробок С. І. Світленка вже налічував близько 50 праць. Також був підготовлений до друку текст монографії. Саме тоді керівництво факультету прийняло рішення про його направлення на навчання до докторантури. Науковим консультантом призначили доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історіографії та джерелознавства М. П. Ковальського.

З 1 жовтня 1994 р. до 1 жовтня 1997 р. тривав докторантський період діяльності С. І. Світленка. Це триріччя проходило в дуже непростих соціально-економічних умовах: тривав спад виробництва, розкручувався маховик інфляції, стали реальністю багатомісячні не виплати докторантської стипендії. Втім, С. І. Світленко продовжував здійснювати тривали поїздки до бібліотек і архівних установ України і Росії, які загалом склали близько 230 діб. Маршрути евристичних подорожей докторанта пролягали через Київ, Москву, Санкт-Петербург, Житомир, Львів, Миколаїв, Одесу, Харків, Херсон. Підсумком роботи в докторантурі стала публікація 17 розвідок, у тому числі монографії «Народництво в Україні 60–80-х років XIX століття: Аналіз публікацій документальних джерел» (1995), навчального посібника «Народницький рух в Україні 1860–1880-х років. Аналіз джерел архівних фондів Росії» (1996), а також підготовка тексту чотирьох розділів докторської дисертації.

Однак, завершення написання докторського дослідження затягнулося на три роки. Багато в чому тут зіграли свою роль об'єктивні обставини. А вже серйозним тестом на наукову і громадянську зрілість стало призначення С. І. Світленка у жовтні 1997 р. завідувачем кафедри історії України, обов'язки якого він виконував упродовж багатьох років – по квітень 2010 р. Отже, в той час молодому завідувачу прийшлося поєднувати організаційну роботу в новому колективі з розробкою і читанням нових лекційних курсів та завершенням написання дисертації. У 1997/98–2001/02 н. р. С. І. Світленко читав лекції з дисципліни «Історія України» на 2-му курсі історичного факультету, викладав спецкурс «Народництво в Україні XIX – початку XX ст.» на 4-му курсі історичного факультету, курс «Історія України» на 1-му курсі юридичного факультету, спецкурс «Актуальні проблеми історії України» для аспірантів тощо.

Принагідно зазначимо, що вже тоді повною мірою проявилася лекційна майстерність С. Світленка, його викладацький хист, адже заняття, які він проводив, завжди були академічно та методично вивірені, його лекції відзначалися системністю та збалансованістю подачі фактичного матеріалу і аналітики, відповідних теоретичних узагальнень. Цілком вірогідне, що вдосконаленню таланту педагога сприяло і тогочасне інтелектуальне оточення молодого завідувача, яке на кафедрі тоді складало доц. Г. М. Виноградов, доц. О. І. Журба, доц. О. В. Іщенко, доц. С. М. Каюк, доц. Т. Ф. Литвинова, доц. О. М. Посунько, доц. О. Ф. Нікілев, доц. О. А. Репан, ст. викл. І. А. Шахрайчук та викл. І. В. Шпекторенко.

Паралельно С. І. Світленком було підготовлено й опубліковано другу монографію за темою дисертації – «Народництво в Україні 60–80-х років XIX століття: теоретичні проблеми джерелознавства та історії» (1999), написано ще декілька наукових статей. Зрештою текст докторської дисертації С. І. Світленка «Народництво в Наддніпрянській Україні 60–80-х років XIX століття: проблеми історіографії, джерелознавства та археографії» налічував 563 сторінки. Про наукову солідність роботи свідчив і список використаних джерел та літератури, який нараховував 2 122 бібліографічні найменування (Світленко, 2000). У докторському дослідженні С. Світленка було представлено «теоретичне узагальнення і нове наукове рішення суспільного феномена народництва в Наддніпрянській Україні в 1860–1880-х рр., який вперше в історіографії набув системного розгляду крізь призму проблем історіографії, джерелознавства та археографії». В результаті дисертантом доведено, що народництво в підросійській Україні утворюється «як поліваріантне історичне явище, яке набуло розвитку передусім у контексті українського національного відродження і російського визвольного руху» (Світленко, 2000, с. 6,7). Чимале значення мав і той факт, що в дисертації вперше до наукового обігу було запроваджено й глибоко обґрунтовано поняття «українське народолюбство».

Все це дало підстави С. І. Світленку та його науковому консультанту професору М. П. Ковальському представити роботу до захисту, який відбувся у спеціалізованій вченій раді Д 08.051.14 при ДДУ 15 листопада 2000 р. Офіційними опонентами виступили доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри давньої і нової історії України Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Андрій Миколайович Катренко, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історіографії та джерелознавства Дніпропетровського державного університету Ірина Іванівна Колесник та доктор історичних наук, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу української історіографії Інституту історії України НАН України Юрій Анатолійович Пінчук. Провідною установою був Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, де відгук готували два наукові підрозділи – Відділ джерел з історії України XIX – початку XX ст. та Відділ вивчення та публікації зарубіжних джерел з історії України.

Захист дисертації пройшов цілком успішно. В результаті всі члени спеціалізованої вченої ради віддали свої голоси на підтримку цього дослідження. По свіжих слідах захисту офіційний

опонент професор А. М. Катренко так відмітив значення цієї роботи в інтерв'ю газеті «Дніпропетровський університет»: «С. І. Світленко вперше в українському джерелознавстві здійснив масштабний аналіз усього комплексу джерел з історії загальноросійського радикально-демократичного (народницького) руху та українського національно-демократичного руху 60–80-х років XIX ст., зробив змістовний порівняльний аналіз указаних рухів. Дисертація створила широку наукову базу для завершення конкретно-історичного дослідження названих рухів в Україні» (Собка, 2002). Отже, захист докторської дисертації С. І. Світленка беззаперечно довів, що у вітчизняній історичній науці з'явився висококласний фахівець-дослідник проблем становлення та розвитку суспільно-політичного руху в Україні в пореформену добу.

У 2001 р. захист даної дисертації було затверджено ВАК України, відтак С. І. Світленко здобув Диплом доктора історичних наук. Цілком логічним став і той факт, що незабаром, у 2002 р., С. І. Світленко одержав Атестат професора по кафедрі історії України.

На початку 2000-х рр. С. І. Світленко вже відомий вчений. Тож цілком логічно, що в липні 2002 р. його було обрано деканом історичного факультету. Цю роботу він поєднував із завідуванням кафедрою історії України, а з 2010 р. – із посадою професора цієї ж кафедри. Зазначимо, що в цьому році спливає п'ятий термін керівництва С. І. Світленка історичним факультетом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. За ці півтора десятиліття до його найближчого оточення по деканату входили заступники декана з навчальної роботи (доц. В. Я. Яценко, доц. І. М. Ковальська-Павелко, проф. Ю. А. Святець, проф. Д. В. Архірейський, доц. О. В. Дяченко), заступники декана з наукової роботи (доц. Г. М. Книш, доц. Г. М. Виноградов, проф. В. В. Ващенко, доц. О. М. Каковкіна, доц. О. В. Бойко, доц. Д. Л. Тесленко, доц. В. І. Воронов, проф. Ю. А. Святець), заступники декана з виховної роботи (доц. О. І. Безносів, доц. І. В. Терлецька, доц. О. А. Третяк, доц. О. М. Каковкіна, доц. О. В. Дяченко, доц. А. Г. Венгер, доц. В. С. Лавренко), заступники декана з міжнародного співробітництва (доц. В. Д. Мирончук, доц. В. С. Лавренко). Ядро керівництва факультету складала й завідувачі кафедр (проф. С. Й. Бобилєва, проф. А. Г. Болєбрух, доц. В. П. Бурмага, доц. Н. В. Венгер, проф. О. І. Журба, проф. В. В. Іваненко, проф. Ю. А. Святець, доц. Д. Л. Тесленко, проф. О. С. Токовенко, проф. О. Б. Шляхов, проф. В. К. Якунін).

Зрештою професійні та людські чесноти, організаторський талант сприяли утвердженню авторитету нового керівника на факультеті. Адже у непрості часи, на початку 2000-х рр., йому вдалося згуртувати колектив та досягнути позитивних зрушень практично у всіх сферах життя підрозділу. Зокрема, слід відзначити подвижництво ювіляра на ниві підготовки кадрів кваліфікованих фахівців-істориків та розвитку досліджень у галузі історичної науки, його значний внесок у створення творчої атмосфери на факультеті, атмосфери поваги до викладачів та студентів, культу знань та кращих національних традицій українського народу. Як підкреслював у своїх спогадах у 2013 р. проф. В. К. Якунін, «зараз історична наука на нашому факультеті досягла ступеня зрілості та розквіту. Заслуга в цьому і керівників, зокрема декана С. І. Світленка» (Якунін, 2013).

Важливим є й те, що він продовжив і творчо розвинув усе краще, що було притаманне його попередникам на посаді декана історичного факультету – проф. А. М. Черненку та проф. А. Г. Болєбруху. А це, зокрема, курс на нарощування науково-педагогічного потенціалу факультету, розширення освітніх послуг, підвищення рівня їх якості, підтримання здорового морально-психологічного клімату в колективі. Так, у 2000-х рр. на факультеті знову утвердилася класична спеціальність «Історія», яка прийшла на зміну комбінованих, котрі поєднували історію з правом та історію з психологією і не дали очікуваних результатів. Водночас С. І. Світленко ініціював відкриття двох нових бакалаврських спеціальностей – «Археологія» та «Архівознавство», які згодом у 2010-х рр. трансформувалися у дві нові магістерські спеціальності. У зв'язку зі змінами в номенклатурі спеціальностей від 2016/17 н. р. на факультеті розпочалася підготовка за двома новими спеціальностями: 014.03 Середня освіта (історія) та 032 Історія та археологія. Від 2016/17 н. р. за ініціативою декана на факультеті здійснюється ліцензування двох нових бакалаврських спеціальностей: 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство та 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Розширення освітніх послуг і підвищення їх якості стало можливим тому, що за останні 15 років на факультеті зросло нове покоління докторів і кандидатів історичних наук, зміцніла наукова школа історичної україністики. Зокрема, у 2000-х – першій половині 2010-х рр. докторські дисертації захистили О. І. Журба, О. Б. Шляхов, О. Ф. Нікілев, Ю. А. Святець, І. С. Стороженко, В. В. Ващенко, Н. В. Венгер, Т. Ф. Литвинова, В. А. Ромашко, Д. В. Архирейський. Багато в

чому саме завдяки наполегливості, працелюбності та цілеспрямованості декана С. І. Світленка у вирішенні нагальних науково-освітніх завдань історичний факультет ДНУ став потужним підрозділом, де зараз працюють 10 докторів та 27 кандидатів історичних наук, ведеться активна робота в рамках п'яти кафедральних держбюджетних тем, діють дві навчальні лабораторії, археологічний та етнографічний кабінети.

У 2000–2010-х рр. історичний факультет зміцнив свій статус важливого інтелектуального центру з проведення цілого ряду поважних наукових конференцій. Так, починаючи з 2004 р., новий декан ініціював систематичне проведення на базі факультету й університету обласних історико-краєзнавчих конференцій «Історія Дніпровського Надпоріжжя» (2004, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2015, 2017). Притаманне Сергію Івановичу новаторство виявилось і в ідеї проведення в ДНУ наукових форумів у галузі яворницькознавства, організації Всеукраїнської наукової конференції «Д. І. Яворницький і проблеми української історичної науки» (2005), а також трьох Всеукраїнських Яворницьких наукових читань (2007, 2010, 2015).

Свій талант організатора історичної науки проф. С. І. Світленко проявив, коли на базі історичного факультету були проведені I, II та III Всеукраїнські наукові конференції «Наддніпряньська Україна: проблеми історії освіти, науки та духовно-культурного життя» (2008, 2011, 2013), а також ціла низка представницьких міжнародних наукових форумів. Серед останніх слід назвати: «Формування національних і загальнолюдських цінностей в системі вищої історичної освіти» (2003), «Велика Вітчизняна війна 1941–1945 років: сучасні проблеми історичної освіти і науки» (2005), «Наддніпряньська Україна в контексті історичного розвитку Центрально-Східної Європи» (2006), «Німці Росії та України в конфліктах і компромісах» (2007), «Україна в європейському цивілізаційному процесі: проблеми соціальної та інтелектуальної історії» (2009), III Міжнародний симпозіум слов'янських студій «Формування спільнот колоністів та проблеми ідентичності» (2013). Як декан історичного факультету, С. І. Світленко всіляко сприяв і підтримував проведення на факультеті наукових читань на пошану відомих професорів-істориків: Д. П. Пойди, М. П. Ковальського та А. М. Черненка.

Згадаємо також активну участь декана історичного факультету у влаштуванні на базі ДНУ Всеукраїнських студентських олімпіад з історії (2005, 2006, 2007), історико-краєзнавчих археог-

рафічних експедицій в рамках проекту «Усна історія Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара» (2012–2017).

Здібності вдалого менеджера проявилися у проф. С. І. Світленка й в царині розвитку міжвузівського та міжнародного співробітництва на історичному факультеті. Адже саме за ініціативою декана протягом 2004–2016-х рр. історичним факультетом було укладено 21 угоду про співпрацю з галузевими інститутами НАН України (Інститутом історії України НАН України, Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Українським інститутом національної пам'яті, низкою профільних факультетів ВНЗ України (історичними факультетами Донецького національного університету, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, гуманітарними факультетами Національного університету «Острозька академія», Хмельницького державного університету), з Дніпропетровським національним історичним музеєм ім. Д. І. Яворницького, Дніпропетровським обласним центром з охорони історико-культурних цінностей, а також з профільними підрозділами іноземних ВНЗ (Інститутом археології Люблінського університету ім. М. Кюрі-Склодовської та Факультетом історії та педагогіки Вроцлавського університету (Республіка Польща), з профільним підрозділом Університету штату Парана (Федеративна Республіка Бразилія), Інститутом культури та історії німців Північно-Східної Європи тощо.

Слід вказати і на активну участь проф. С. І. Світленка в організації I–III Міжнародних українсько-польських археологічних експедицій у 2013–2015 рр.

Згадаємо й активну багатолітню співпрацю історичного факультету ДНУ з Міським методичним центром управління освіти та науки, адже ця взаємодія багато в чому теж відбувалася з ініціативи декана С. І. Світленка. Серед багатьох спільних заходів у цьому плані відзначимо проведення у Будинку вчителя Дніпропетровська науково-теоретичних конференцій «Видатний вчений, громадсько-політичний і державний діяч Михайло Сергійович Грушевський» (2006) або «Творці голодомору 1932–1933 рр.» (2008) та ін. Таким чином, у кращих традиціях діяльності класичних університетів ще дореволюційної доби, які завжди виступали в якості методичних центрів для всіх навчальних закладів регіону, завдяки наполегливій

праці проф. Світленка, вчителям міста надавалася реальна допомога в опануванні нових теоретико-методологічних підходів до розгляду актуальних проблем історії України.

Важливо відзначити багатогранну та плідну діяльність проф. С. І. Світленка у царині випуску на історичному факультеті наукових журналів та збірників. Адже саме за його ініціативою було започатковано й налагоджено систематичне видання збірників наукових праць: «Наддніпряньська Україна: історичні процеси, події, постаті» (2001–2016, вип. 1–14) та «Придніпров'я : історико-краєзнавчі дослідження» (2004–2016, вип. 1–14), головним редактором яких є декан факультету. Крім того, вже тривалий час проф. С. І. Світленко є Головним редактором журналу «Вісник Дніпропетровського університету. Серія Історія та археологія» (з 2002), членом редакційної ради цього ж видання (з 2004), членом редколегій або редакційних рад таких наукових періодичних видань, як «Грані», «Ейдос», «Питання німецької історії», «Проблеми політичної історії України», «Історія торгівлі, податків та мита» та ін.

Незважаючи на завантаженість адміністративною й організаторською роботою, проф. С. І. Світленко продовжував інтенсивно займатися науково-дослідною роботою. У зв'язку з цим зазначимо, що після здобуття Україною незалежності перед науковцями відкрилися нові можливості для вивчення раніше закритих тем вітчизняної історії, а водночас постало питання про перегляд попередньої методології досліджень, ширше залучення в цьому плані позитивного закордонного досвіду, напрацювань колег-істориків з інших країн. Усі ці непрості випробування пройшов і С. І. Світленко, критично переосмисливши накопичений історичною наукою досвід у вивченні важливих питань вітчизняної історії другої половини XIX – початку XX ст. Залучення ним численних джерельних комплексів сприяло появі з-під його пера нових монографічних досліджень та навчально-методичних розробок. Так, логічним продовженням вивчення С. І. Світленком феномена народництва в Наддніпряньській Україні, став вихід у світ 2006 р. ґрунтовної монографії «Суспільний рух на Катеринославщині у 50–80-х роках XIX століття» (2006), де автором було докладно розглянуто історію національно-визвольного та революційно-демократичного рухів на Катеринославщині передреформеного та пореформеного періодів, розкрито діяльність визначних українських народолюбців, а також прихильників різних ідейних течій соціально-революційного народництва.

Разом із тим наукові інтереси Сергія Івановича не обмежувалися лише колом вищезгаданих проблем. Так, упродовж усієї наукової кар'єри С. І. Світленко захоплювався історичною персоналістикою, ефективно досліджуючи внесок у політичне життя, суспільну думку таких знакових постатей української історії, як О. Я. Кониський, О. І. Стронін, К. П. Михальчук, Б. С. Познанський, Т. Р. Рильський, І. І. Манжура, Я. П. Новицький, М. М. Колодкевич, брати Жебуньови, М. С. Кононенко, С. А. Подолінський, М. П. Драгоманов, М. С. Грушевський тощо.

Перу С. І. Світленка належать також розвідки, в яких висвітлюється життя та діяльність відомих державних та громадських діячів дореволюційного періоду, зокрема О. М. Александрова, О. А. Безбородька, С. А. Бродницького, М. С. Воронцова, Я. Г. Гололобова, П. В. Завадовського, Г. А. Залюбовського, Ф. Е. Келлера, М. О. Корфа, В. Ф. Малами, М. П. Миклашевського, М. Д. Мізка, О. Б. Нейдгарда, О. М. Поля, М. Г. Рєпніна-Волконського, О. К. Сіверса та М. П. Урусова. Низка його статей присвячена історичним персоналіям радянської доби на Дніпропетровщині. Серед них варто згадати матеріали про Л. К. Ворону, Г. І. Гутовського, Ю. В. Любоненка, В. І. Остапенка, Г. П. Савченка, М. І. Сташкова та В. О. Стрельцова. Крім того, С. І. Світленком було підготовлено цілий ряд біографічних нарисів про відомих науковців, професорів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Підсумком копіїткої, тривалої роботи з джерелами проф. С. І. Світленка стала і публікація в 2015 р. ґрунтовної монографії «Дмитро Яворницький: вчений і педагог в українському інтелектуальному співтоваристві». При цьому автор монографії слушно наголошував, що хоча Дмитро Яворницький і не належав до українського національного руху, його наукова діяльність відтворювала українську історію козацького періоду, а відтак сприяла відродженню серед українства історичної пам'яті. Наукове та суспільне значення цієї книги посилюється тим, що вона дає змогу ґрунтовніше вивчити шляхи та механізми творення тогочасної української інтелектуальної спільноти, відродити імена багатьох діячів національної науки та культури, і в підсумку розкрити складні та суперечливі процеси формування української модерної нації.

Свідченням широти наукових зацікавлень знаного вченого є і той факт, що як талановитий, високопрофесійний дослідник С. І. Світленко на початку 2000-х рр. брав дієву участь у кількох ва-

жливих наукових і соціально значущих проєктах, що реалізовувалися як у регіоні, так і в Україні загалом. Це, зокрема, два видання колективної монографії «Історія Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара» та біобібліографічного довідника «Професори Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара» (2003, 2008). Саме він ініціював підготовку й видання двох томів «Усної історії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара» (2013, 2016).

Особливо ж слід відзначити видання під науковою редакцією проф. С. І. Світленка у 2008 р. фундаментальної документальної археографічної публікації «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Дніпропетровська область». У цій науково-публіцистичній праці, яка здебільшого побудована на мало відомих архівних документах і спогадах очевидців тих подій, у регіональній площині охарактеризовано основні чинники (примусова колективізація, непосильні хлібозаготівлі та карально-репресивні дії властей стосовно селянства), які в сукупності й обумовили виникнення на Дніпропетровщині Голодомору, а також показано його демографічні та соціально-економічні наслідки для нашого краю. Це видання також містить мартиролог 65 332 загиблих під час народної трагедії 1932–1933 рр.

Зрештою, як зазначав відомий український вчений професор В. В. Іваненко, наукові праці проф. С. І. Світленка «викликають інтерес як у студентів, молодих учених, так і досвідчених дослідників історії України, знані за межами нашої держави» і це не дивно, зважаючи на «ґрунтовність знань автора, який часто демонструє новаторський підхід, опановує маловідомі пласти джерельного матеріалу та різнобічність, широту діапазону його зацікавлень» (Іваненко, 2007).

Необхідно зазначити, що С. І. Світленко має численних учнів і послідовників. Він підготував 15 кандидатів історичних наук та успішно консультував одного здобувача докторського ступеня. Професор, лектор і педагог, науковий керівник, він передає своїм учням знання, досвід, наполегливість у досягненні поставленої мети. Зрештою під його керівництвом сформувалися важливі наукові напрями з вивчення актуальних питань суспільно-політичної, етносоціальної та інтелектуальної історії України. Тож фактично С. І. Світленком було закладено підвалини власної наукової школи, авторитет якої як на Дніпропетровщині, так і в Україні постійно зміцнюється та примножується.

Підкреслимо, що професор С. І. Світленко як на рівні університету, так і на всеукраїнському

рівні веде енергійну роботу з підготовки кадрів вищої кваліфікації. Адже із 2003 р. він є постійним членом спеціалізованої вченої ради при ДНУ із захисту докторських та кандидатських дисертацій з історії, де впродовж вже 13 років виконує роботу заступника голови. Окрім того, в різний час проф. С. І. Світленко працював у спеціалізованих учених радах з політології, міжнародних відносин при ДНУ, а також з історії – при Запорізькому національному університеті. На цих ділянках роботи він завжди виявляв високий професіоналізм, наукову об'єктивність та виваженість суджень і оцінок. Усі вищезгадані якості проф. С. І. Світленка повною мірою притаманні і його участі в роботі Ради з проведення експертизи дисертаційних робіт з історичних дисциплін Департаменту атестації кадрів МОН України, членом якої він був протягом 2004–2008 та 2014–2015 рр. Неодноразово С. І. Світленко призначався й експертом Державної акредитаційної комісії. Згадаємо, що впродовж 2010–2011 рр. він працював у складі Атестаційної колегії МОН України та був експертом Наукової ради Міністерства, а від 2011 до 2015 р. виконував обов'язки вченого секретаря профільної секції цієї інституції. З 2015 р. він є заступником голови секції 20-ї Наукової ради МОН України.

Плідно працює проф. С. І. Світленко і в царині історичного краєзнавства. І це цілком зрозуміло, адже з 1999 р. він член Всеукраїнської спілки краєзнавців, а нині є членом президії обласного осередку цієї інституції. У 2004 р. він разом із А. М. Білоконом підготував і видав у світ навчальний посібник «Приорілля: історико-краєзнавчі нариси», в 2006 р. став учасником авторського колективу з підготовки видання «Історія міста Дніпропетровська», а в 2012 р. – науковим редактором і керівником авторського колективу монографії «Історична пам'ять Дніпропетровщини». Чималу увагу С. І. Світленко приділяє і дискусійним питанням визначення дати заснування нашого міста. Так, за його ініціативою в жовтні 2013 р. групою дніпропетровських науковців та краєзнавців було проведено круглий стіл на тему: «Вік міста – відлік часу», на якому підкреслювалося, що офіційно прийнята дата 1776 р., не відображає усіх реалій виникнення міста.

Не можна не згадати, що декан С. І. Світленко в Дніпропетровську проводив активну роботу із виконання Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Зокрема, у червні 2015 р. – лютому 2016 р. він очолював історико-краєзнавчу секцію Міської комісії з перейменувань, розробив концепцію

і послідовно втілював у життя топонімічну реформу в місті, а згодом активно працював у складі робочої групи з питань контролю за станом виконання на Дніпропетровщині вищезгаданого Закону. У результаті тільки по м. Дніпро було перейменовано понад 350 назв проспектів, вулиць, скверів, парків тощо, а в цілому по Дніпропетровській області – понад 4 100.

Сьогодні С. І. Світленко – український історик, україніст, автор і співавтор понад 525 публікацій. Усього в його творчому доробку більше 420 наукових і навчально-методичних праць, у тому числі 11 індивідуальних і колективних монографій, 19 навчальних посібників та посібників, курсів та конспектів лекцій, 4 документальні збірники тощо. Він учасник біля 200 наукових конференцій, семінарів, «круглих столів» різного рівня. С. І. Світленко людина інтелігентна та толерантна. Він завжди зважено веде дискусію, прагнучи до наукової істини, оперує виключно науковими доказами та фактами.

Наголосимо також, що у своїй діяльності декан С. І. Світленко спирався і спирається на підтримку членів керівної команди університету і, перш за все, ректора ДНУ чл.-кор. НАН України, професора М. В. Полякова, а також проректора з науково-педагогічної роботи у сфері гуманітарної освіти та виховання молоді, професора В. В. Іваненка, що, без сумніву сприяє реалізації його задумів та творчих планів.

Вагомий доробок знаного дослідника у сфері суспільно-політичної історії України другої половини XIX – початку XX ст., а також його активна громадська діяльність дістали належне визнання. Серед численних відзнак вченого згадаємо Подяку Президента України (2003), Знак «Відмінник освіти України» (2007), почесне звання «Заслужений працівник освіти України» (2008), Почесну Грамоту Кабінету Міністрів України (2016). С. І. Світленко є дійсним членом Академії соціальних технологій і місцевого самоврядування (2003) та головою осередку Наукового товариства ім. Шевченка у Дніпрі (з 2006).

Водночас підкреслимо, що професор С. І. Світленко є різнобічною особистістю, в діяльності якого органічно поєднується не лише плідна наукова-дослідна робота та діяльність з управління численним колективом викладачів та студентів, а й написання чудових віршів, видання змістовних та цікавих поетичних збірок. Він також полюбить займатися городництвом та квітникарством, черпає натхнення у тісному спілкуванні з природою. Надійною підтримкою для Сергія Івановича є його дружина – Тетяна Анатоліївна, з якою вони виховали улюблену доньку Ганну.

Отже, своє шістдесятиліття проф. С. І. Світленко зустрічає у розквіті життєвих та творчих сил. Хочеться побажати ювілярові, який все своє

свідоме життя присвятив служінню Клію, міцного здоров'я та здійснення нових проєктів і задумів.

Бібліографічні посилання

Іваненко, В. В. (2007). Вступне слово. У С. І. Світленко, *Світ модерної України кінця XVIII – початку XX століття* : зб. наук. пр. (сс. 6–7). Дніпропетровськ.

Светленко, С. И. (1986). *Деятельность типографий общероссийского революционного подполья на Украине в буржуазно-демократический период освободительного движения (1861–1895 гг.)*. Автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. ист. наук – 07.00.02 История СССР, Днепропетровский государственный университет, Днепропетровск.

Світленко, С. І. (2000). *Народництво в Наддніпрянській Україні 60–80-х років XIX століття: проблеми історіографії, джерелознавства та археології*. Автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. іст. наук – 07.00.02 Історія України, Дніпропетровський державний університет, Дніпропетровськ.

Собка, Т. (Ред.). (19 бер. 2002 р.). Віват професори! *Дніпропетровський університет* (3–4(2682–2683)), с. 1.

Якунин, В. К. (2013). *История, идеология, политика. Жизнь и познание истории*. Днепропетровск.

References

Ivanenko, V. V. (2007). Vstupne slovo [Introduction]. In S. I. Svitlenko, *Svit modernoyi Ukrayiny kintsya XVIII – pochatku XX stolittya* [The World of Modern Ukraine in the late 18th – early 20th centuries] (pp. 6–7). Dnipropetrovsk (in Ukrainian).

Svetlenko, S. I. (1986). *Deyatel'nost' tipografii obshcherossiyskogo revolyutsionnogo podpol'ya na Ukraine v burzhuzno-demokraticheskiy period osvoboditel'nogo dvizheniya (1861–1895 gg.)* [The activity of the printing presses of the all-Russian revolutionary underground in the Ukraine during the bourgeois-democratic period of the liberation movement (1861–1895)]. Avtoref. dis. na soisk. uch. step. kand. ist. nauk : 07.00.02 Istoriya SSSR [Synopsis of a thesis prepared by the candidate of historical sciences : 07.00.02 History of the USSR], Dnepropetrovsk State University, Dnipropetrovsk (in Russian).

Svitlenko, S. I. (2000). *Narodnystvo v Naddnipyrians'kiy Ukrayini 60–80-kh rokiv XIX stolittya: problemy istoriografii, dzhereloznavstva ta arkeohrafiyi* [Populistry in the Dnieper Ukraine in the 60–80s of the 19th century: the problems of historiography, source study and archaeography]. Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stup. dokt. ist. nauk : 07.00.02 Istoriya Ukrayiny [Synopsis of a thesis prepared by Doctor of Historical Sciences : 07.00.02 History of Ukraine], Dnipropetrovsk State University, Dnipropetrovsk (in Ukrainian).

Sobka, T. (Ed.). (March 19, 2002). Vivat profesory! [Vivat professors!] *Dnipropetrovs'kyi universytet* (3–4(2682–2683)), s. 1 (in Ukrainian).

Yakunin, V. K. (2013). *Istoriya, ideologiya, politika. Zhizn' i poznanie istorii* [History, ideology, politics. Life and knowledge of history]. Dnipropetrovsk.

Надійшла до редколегії 5.06.2017